

NOȚIUNI INTRODUCATIVE ÎN STUDIUL ISTORIEI – MODALITĂȚI DE ABORDARE LA NIVELUL CLASEI A IV-A

Cristina HORNOIU*

INTRODUCTORY NOTIONS IN THE STUDY OF HISTORY – APPROACHES FOR THE 4TH GRADE (Abstract)

The author of the study intended to find out what influence does the use of modern methods in the history lesson on students' learning motivation. For the fourth grade, the use of real teaching materials, learning through discovery, the call for exercises and didactic game, facilitates the understanding and acquiring of the historical notions. Those concepts are far too abstract for the development of thought at that age. Lessons that include the first notions in the study of history – historical space and time – depends of integration of content addressed in parallel disciplines such as geography, from the same curriculum area, or mathematics, from the sciences area. The study supports the hypothesis that conducted comparative approaches to content diversification increases children's interest in studying history.

Keywords: *learning motivation, history, didactic game.*

Prima lecție de istorie din viața unui școlar coincide, la nivelul clasei a IV-a, cu prima săptămână de școală, un moment destul de dificil de gestionat, dată fiind revenirea copiilor din vacanță și readaptarea, nu fără dificultăți, la rigorile programului școlar. Nu trebuie neglijat nici momentul intens afectiv al „ultimei prime zi de școală” alături de profesorul care le-a fost alături patru ani. Se adaugă, de ce să nu o spunem, și comentariile adulților din preajma copiilor, care, citând experiențe nefericite de la orele lor de istorie, creează elemente de tensiune între copii și viitorul conținut ce va fi abordat.

Coroborate, toate acestea au condus la concluzia că este nevoie ca profesorul de învățământ primar să abordeze cu mult mai multă atenție introducerea unei noi discipline de studiu, mai ales că, din toamna 2016, este folosită la clasă o nouă programă școlară. Organizarea procesului educațional urmărind competențe ce trebuie formate copiilor la finalul unui ciclu de învățare, și nu a obiectivelor ce trebuie realizate, a făcut necesară și restructurarea conținuturilor ce trebuie abordate.

---

* Absolvent al Facultății de Istorie, Universitatea București, student la FPSE – Departamentul de Formare a Profesorilor, specializarea PIPP, anul III, chornoiu@gmail.com.

Ar fi fost poate util ca această reformă curriculară să se producă cu mai puțină grabă, sau cel puțin ca introducerea acesteia să se facă întâi prin programe de testare pilot, pe un număr mic de elevi, pentru a analiza și cântări atât metodele propuse, cât și materialele ce urmează a fi utilizate. Rezultatele unui astfel de program de cercetare educațională ar fi trebuit să se concretizeze într-un ghid de bune practici, care, cu siguranță, nu ar fi putut să aducă decât un plus de valoare beneficiarului final al acestui proces: elevul.

Cu mijloace mult reduse, și într-un context pe care mă hazardez să-l numesc chiar ostil, mi-am propus să investighez în ce măsură introducerea noii programe la disciplina istorie – clasa a IV-a – determină creșterea motivației pentru studiul disciplinei în rândul elevilor la această vârstă. Întrebările care s-au ridicat nu au fost puține:

1. Ține cont actuala programă de necesitatea abordării interdisciplinare a problemelor de cronologie și orientare în spațiu și timp? (Aveam în primul rând în vedere corelarea cu geografia și matematica).

2. Este capabil copilul, la nivelul de dezvoltare specific vârstei de 10 ani, să realizeze generalizările necesare pentru a se putea orienta în spațiu și timp?

3. Capacitatea de analiză și sinteză a copilului la 10 ani poate fi folosită pentru explorarea surselor istorice, în scopul înțelegerii evenimentelor descrise?

4. Influențează metodele de predare gradul de motivație în învățare la elevii de clasa a IVa?

5. Influențează modalitatea de evaluare gradul de motivație în învățare la elevii de clasa a IVa?

Acestor întrebări au răspuns câteva ipoteze. Dacă înțelegerea noțiunilor noi de istorie nu este condiționată de noțiuni de geografie și matematică neasimilate încă, motivația elevilor crește încă de la primele cursuri, bazându-se pe curiozitatea specifică vârstei. În același timp, dacă metodele și procedeele de predare sunt ancorate în concret, fără a folosi abstractizări și generalizări ce depășesc vârsta, elevii sunt mai atenți și înțeleg mai ușor faptele descrise. Cu alte cuvinte, dacă învață văzând și făcând, gradul de concentrare în sarcină crește, și, direct proporțional, și achizițiile în învățare.

O atenție deosebită ar trebui acordată evaluării. Este cunoscut faptul că modalitatea de evaluare determină tipul (nu stilul) de învățare. O evaluare ce pune accent pe gândire (generalizare, analiză, sinteză), chiar și creativitate în organizarea conținuturilor, va determina un alt mod de abordare a lecției. Așadar, o altă ipoteză a fost aceea că, dacă metodele de evaluare provoacă elevii la un efort diferit de cel de memorare, gradul de implicare în învățare crește.

În ce mod toate acestea și-au găsit răspunsul în practică – articolul de față va răspunde parțial. Studiul, care presupunea o analiză pe durata unui semestru, a fost, din motive obiective, restrâns la aplicații pe trei lecții, insuficiente pentru a susține afirmații general valabile. Am avut așadar un rezultat necesar, dar nu și suficient, însă tema, în măsura în care timpul o va permite, va fi aprofundată.

Întrebarea viza o măsurare cantitativă a impactului, însă resursele (umane) disponibile și situația de derută de la începutul anul școlar 2016/2017, au deturnat scopul acestei analize. A devenit brusc mai important *cum* reușești, de la catedră, să crești motivația unor copii care sunt, în al cincilea an de școală, cobaii unui sistem care le servește o lecție de viață dură: dezorganizarea. Planul inițial – de a observa și măsura – a devenit un experiment în derulare, în care implicarea autorului a crescut. Am avut, așadar, la dispoziție, două clase: cea la care am desfășurat activitățile descrise în continuare, și o clasă-martor, la care am desfășurat doar activități de observare.

Ținând cont de toate elementele descrise mai sus, am decis ca interacțiunea copiilor cu prima lecție de istorie să se producă într-o atmosferă relaxată, confortabilă, să abandonez ideea „crizei de timp” indusă de planul de învățământ, printr-o singură oră alocată pe săptămână, și să nu fie abordate direct noțiunile de introducere în studiul istoriei.

Așadar, într-un cadru ideal, la acest prim moment se poate opta pentru o familiarizare a copilului cu manualul, o răsfoire a acestuia, o parcurgere a ghidului pe care autorii cu siguranță l-au inserat în primele pagini, și o provocare a curiozității copiilor prin selectarea conținuturilor despre care aceștia cunosc informații. O sarcină aparent simplă – căutarea de informații „știute” le va crea copiilor impresia că această nouă disciplină de studiu nu este un teritoriu complet necunoscut. Este foarte posibil ca vacanțele cu familia să fie reamintite prin intermediul unor fotografii din manual. Un simplu „am fost aici”, însoțit de o expunere pe scurt, poate fi utilă în închegarea unei discuții. De asemenea, excursiile efectuate cu clasa în anii precedenți (mai ales dacă au fost proiectate în acest scop), la obiective naționale sau locale, pot reprezenta un punct de pornire pentru o discuție pe tema „Istoria din jurul nostru”. Pentru această primă întâlnire este suficient să se stabilească cu copiii că istoria este o știință, că există cercetători care studiază trecutul, pentru ca noi să știm cine sunt strămoșii noștri, și, prin extensie, cine suntem noi astăzi.

Atmosfera unei discuții relaxate nu trebuie să împiedice plasarea unor ancore pentru lecțiile viitoare, referitoare la modalitățile de studiere a trecutului. La această vârstă, copilul este interesat de cărțile cu povestiri și acțiune,¹ moment care, speculat îndeajuns, poate facilita introducerea noii discipline de studiu – istorie – și poate contribui în mod esențial la dezvoltarea armonioasă a copilului. Pentru pregătirea acestei lecții, pot fi recomandate, la finalul clasei a III-a, lecturi de vacanță din seria *Legende și povestiri istorice*, pentru a provoca copiii să se aplece mai mult asupra trecutului.

Economia de timp a profesorului, concentrat asupra parcurgerii conținuturilor, determină de cele mai multe ori alocarea unei singure ore în planificarea anuală tuturor noțiunilor introductive (cuprinzând aici cronologie și izvoare

---

¹ Ursula Șchiopu, Emil Verza, *Psihologia vârstelor. Ciclurile vieții*, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1997, pp. 166, 168.

istorice). Însă vârsta elevilor, ca și noutatea absolută a domeniului, face necesar ca la nivelul clasei a IV-a să fie mai utilă dedicarea a trei ore, incluzând aici și prima lecție de contact cu noua disciplină.

Într-o a doua lecție la capitolul „Noțiuni introductive”, poate fi abordată tema „Spațiu istoric – surse istorice”, fără a atinge acum noțiunile de cronologie și timp istoric – repartizate în cea de-a treia, și optând pentru învățarea prin descoperire. Nu trebuie uitat niciun moment că aceste noțiuni specifice noii discipline (de timp și spațiu istoric) au un caracter profund abstract, iar copiii, la vârsta de 9-10 ani, nu au depășit, în marea lor majoritate, stadiul operațiilor concrete ale gândirii, conform stadialității lui Piaget². Operarea cu noțiuni abstracte este foarte dificilă, fără utilizarea de multiple ancore în concret. Putem discuta, la nivelul clasei a IV-a, și de explorarea zonei proximei dezvoltări, așa cum a definit-o Vîgotski³, și atunci înțelegerea noțiunilor este mai rapidă. Însă această abordare a disciplinei istorie nu poate fi generalizată pentru întreaga categorie de vârstă. Se constată astfel cu ușurință că unii copii „pot”, alții „reuşesc”, cu sprijin, iar alții – „nu”. Însă obiectivele operaționale⁴ ale lecției privesc toți elevii, iar atingerea acestora presupune folosirea metodelor astfel încât operarea cu noile noțiuni să fie realizată de întreg colectivul de elevi.

Ținând cont de faptul că un copil reține și procesează mult mai ușor o informație dacă aceasta îi este prezentată în mai multe forme, am optat mai mult pentru forma vizuală, mai puțin pentru cea auditivă, pentru cercetare și descoperire, prin analizarea materialelor aflate concret la îndemâna lor, și mai puțin pe comunicarea directă de informație deja procesată. În același timp, profesorul nu poate ignora sursele, de orice tip, cu care copilul a intrat în contact încă din primii ani ai copilăriei, prin intermediul mijloacelor media, surse care trebuie însă analizate acum și filtrate, căci nu tot ceea ce a văzut, spre exemplu, în desene animate ori filme, poate fi folosit ca informație științifică.

Ca disciplină școlară, istoria este în același timp analitică și sintetică. Nu mai este momentul să ne rezumăm doar la memorarea unor date istorice și succesiuni de evenimente, a devenit mai importantă calitatea învățării, nu cantitatea de informație asimilată, modul în care aceste evenimente studiate sunt rezultatul interacțiunii factorilor socio-economici și culturali⁵ și, mai ales, modul în care copilul reușește să utilizeze conținuturile în afara contextului în care au fost studiate. Listele cronologice pot fi accesate ușor și oricând, prin mijloacele pe care tehnologia ni le oferă, dar procesarea superioară, înțelegerea fenomenelor, nu este posibilă decât printr-o altă abordare a disciplinei. La acest nivel, este mai puțin importantă cantitatea de informație pe care le-o oferi și le-o ceri (nu este vital să

---

² Viorel Mih, *Psihologie educațională*, vol. I, Cluj Napoca, Editura ASCR, 2010, pp. 67-71.

³ Romiță B. Iucu, *Instruirea școlară. Perspective teoretice și aplicative*, ediția a II-a, Iași, Polirom, 2008, p. 184.

⁴ Ștefan Păun, *Didactica istoriei*, București, Editura Corint, 2007, p. 30.

⁵ Dan Potolea, Ioan Neacșu, Manole Manolescu, *Ghid de evaluare la disciplina istorie*, București, Editura ERC PRESS, 2011, p. 42.

memoreze definiții, și trebuie acceptate variantele spuse cu propriile cuvinte, care demonstrează înțelegerea). Dacă îi copleșești, devin agresivi și te resping. Mai important este să-i faci să simtă, să le placă, să-i atragi în joc și să-i provoci. Și, dacă ceea ce vor afla despre trecutul poporului nostru va prezenta suficient interes, poate vom reuși să educăm și respectul pentru viitor și să recreăm un sistem de valori pe cale de dispariție.

Această a doua lecție a fost proiectată ca având două etape distincte: prima, de familiarizare cu noțiunea de spațiu istoric, și a doua, de învățare prin descoperire.

Una din dificultățile de care disciplina istorie se lovește încă din primele ore la clasa a IV-a (și din păcate, nici în anul școlar următor – clasa a V-a – problema nu este rezolvată în totalitate), este lipsa corelării interdisciplinare a conținuturilor; am în vedere în mod direct noțiunile de geografie a României necesare la acest nivel. Este foarte greu să discuți despre spațiu și orientare, folosind harta, când punctele cardinale se învață abia în a cincea-a șasea oră de geografie la clasa a IV-a, iar noțiunile de relief mult mai târziu. Anticipând aceste probleme, profesorul de învățământ primar poate ajuta elevii încă din anii precedenți. O hartă fizică a țării noastre, eventual spațiul est-european, aflată pe peretele clasei încă din anul școlar anterior, pe care să fie marcată, foarte vizibil, o busolă, poate genera discuții în oricare dintre orele de educație civică, științe ale naturii. Chiar dacă aceste cunoștințe nu sunt abordate sistematic, ele pot contribui la înțelegerea noilor noțiuni din primele ore de istorie.⁶

În activitățile susținute la clasa a IV-a la începutul anului școlar 2016/2017, ale căror proiecte de lecție se regăsesc la finalul materialului de față, am făcut apel la noțiunile empirice de geografie ale copiilor, și am proiectat o hartă politică a Europei de Est, având în centru România, solicitându-le să recunoască toponimele, după nume și din experiența lor de viață. Deloc surprinzător, au recunoscut numele țărilor vecine, al câtorva orașe din România, și am insistat apoi să citim și numele râurilor. Am încheiat cu fluviul Dunărea, urmărind cursul acestuia și imaginea conturului Mării Negre, deoarece, în exercițiul următor, am avut nevoie concret de aceste ancore.

În etapa următoare am proiectat o hartă digitală a spațiului balcanic din secolul I î.H., stabilind aceeași sarcină: identificarea toponimelor. Ar fi fost util să eliminăm Macedonia – provincia romană, căci coincidența de nume cu statul actual i-a indus în eroare. Am direcționat atenția către râuri, mări, dar a fost nevoie ca animația să continue, să suprapun conturul granițelor actuale ale României, pentru

---

⁶ Un alt artificiu de care numai profesorul pentru învățământul primar se poate servi este acela de a parcurge, mai întâi, conținuturile de geografie necesare, alocând acesteia și primele ore de istorie, și abia apoi să revină la programul normal, compensând cele două discipline spre finalul semestrului. Experiențele din practică arată că sunt destui profesori care optează pentru această variantă, unii riscând chiar să alocе primul semestru integral geografiei, cu două ore pe săptămână, și cel de-al doilea istoriei, în aceleași condiții. Dacă această soluție funcționează, în practică, poate că forurile abilitate ar trebui să-i acorde mai multă atenție.

a defini aproximativ spațiul ocupat de strămoșii noștri acum 2000 de ani, folosind ca repere fluviul Dunărea și Marea Neagră. Discuția a căpătat de aici alt sens, ne-am orientat după ceea ce rămâne neschimbat de-a lungul timpului într-un spațiu geografic și am stabilit că hărțile istorice ne arată o realitate existentă la un anumit moment din timp. Faptul că discutăm despre unități mici de timp, la scara istoriei planetare, a permis folosirea afirmației că relieful este aproape neschimbat, și munții, apele, așa cum le vedem astăzi, erau și în vremea dacilor.

Copiii au fost solicitați să se gândească cum „aflăm” informațiile ce apar pe harta istorică, luând ca exemplu Sarmizegetusa Regia, și efortul a fost realizat prin apelul la ceea ce ei știu deja. Am analizat termenul *izvor*, așa cum îl cunosc de la orele de Comunicare în limba română, păstrând din definiția primară doar elementul necesar pentru analogia cu *izvor istoric*, aceea că reprezintă o **sursă**, „ceva” ce apare pentru prima dată. O altă lămurire necesară la acest moment a fost aceea că izvoarele istorice sunt mărturi ale trecutului oamenilor, prin urmare acestea au fost create de mâna omului. Oasele de dinozaur, de exemplu, țin de istoria vieții pe planeta noastră, nu sunt un izvor pentru disciplina istorie.

Folosind cunoștințele lor de cultură generală, am stabilit ușor succesiunea epocilor istorice, și ce tipuri de mărturi s-ar putea păstra din timpul fiecăreia. Preistoria se pare că îi fascinează mai mult decât oricare altă epocă, începând cu descoperirea focului și traiul aproape sălbatic, despre care au o imagine idilică. Am folosit în lecție imagini de la expoziția Muzeului Național de Istorie a României – „Cultura Gumelnița”, ne-am imaginat că noi suntem arheologi, și analizăm obiectele descoperite. Am constatat cu plăcere că încă este cunoscută secera și funcționarea acesteia, pentru copii crescuți aproape exclusiv în mediu urban; ei s-au descurcat relativ repede și au găsit și aplicații pentru uneltele reconstituite în imagini (seceră cu lame din așchii de piatră, topoare cu mânere, săgeți etc.). Mormintele, dincolo de apetitul copiilor de astăzi pentru schelete, pot deasemenea „vorbi”. Au fost uimiți să afle că putem stabili vârsta și sexul persoanei decedate și, după câteva mii de ani, să putem spune ce nu era cu siguranță din punct de vedere religios – creștin – datorită poziției pe care o avea în mormânt. Discuția a ridicat inclusiv întrebarea *ce erau*, însă cum izvoarele sunt *nescrise*, spre dezamăgirea lor, am ajuns împreună la concluzia că nu putem avea această informație.

Un alt izvor care i-a atras a fost „povestea preistorică” pe care am citit-o împreună după una din imaginile păstrate în peșterile de la Lascaux (Franța). Chiar dacă nu se referă la spațiul românesc, a fost utilă pentru exercițiul de imaginație care a urmat. Ce a desenat omul preistoric, ce știa despre corpul lui, ce reprezintă scena, unde îi sunt uneltele? Entuziasmul copiilor a devenit copleșitor, chiar dacă știau încă de la început că este o „pictură rupestră”. Iată cum, un exercițiu simplu de CLR din clasa pregătitoare sau întâi, de lectură după imagini, poate fi folosit în lecția de istorie pentru învățare prin descoperire.

Am revenit în spațiul românesc cu o fotografie a sanctuarului rotund de la Sarmizegetusa Regia, moment al lecției în care unii copii au recunoscut imaginea, ba chiar au afirmat că „au fost acolo”, fără însă a putea numi obiectivul istoric. Clarificările au venit însoțite de sfaturi privind realizarea unui jurnal de călătorie

ori de câte ori pleci într-o excursie, cu școala sau familia, în care poți atașa o carte poștală/fotografie realizată de tine, și câteva informații, și la care să poți reveni atunci când nu îți mai amintești detaliile. Nu puteam discuta despre Antichitate în spațiul românesc fără a apela, în acest moment, la Columna lui Traian, cel mai important izvor pentru războaiele daco-romane, și am ales o scenă în care este vizibil împăratul Traian. Un salt peste timp ne-a adus în secolul trecut, ocazie cu care am analizat un alt tip de izvor, cu care copiii din epoca digitală sunt familiarizați: imaginea pe film și înregistrările audio. Am analizat, tot critic, ce putem afla din acest tip de izvor: cum se îmbrăcau, ce mâncau, ce a însemnat Primul Război Mondial, din care erau redate imaginile, pentru oamenii care au trăit atunci.

Ca etapă a lecției urma clasificarea izvoarelor, ca scrise și nescrise, și obiectivul s-a realizat împreună cu copiii. Am stabilit că izvoarele nescrise furnizează informații indirect, de multe ori bazate pe presupunerile cercetătorilor, corelând mai multe date pentru a stabili ceea ce transmit, iar cele scrise „vorbesc” singure despre perioada în care se plasează. Discuția a curs apoi către datoria noastră de a respecta vestigiile trecutului, despre modul în care ne comportăm când suntem într-un sit arheologic, sau la bibliotecă/muzeu/arhivă, cu obiectele rare sau unicat.

Lămurind aceste aspecte, am trecut la următoarea etapă a lecției, în care am lucrat pe grupuri de 3-4 elevi, organizați după poziția în bancă, tipul de mobilier existent nepermițând reorganizarea spațiului clasei. Fiecare grup a primit un set de materiale, fotografii, acte originale, monede, având ca sarcină de lucru analiza acestora, urmând ca la finalul activității, fiecare grup să prezinte clasei rezultatele cercetării. Am abordat, de la început, această disciplină, cu metodele specifice ei: analiza izvoarelor și documentelor.⁷ Acolo unde era posibil, trebuia identificat anul (acte de naștere, acte de studii din diferite momente ale secolului XX, inclusiv formatul acum în uz, monede de argint cu efiigiile lui Carol I, Ferdinand și Mihai, o copie după un sesterț etc.). Am adăugat fotografiile ale obiectelor din tezaurele găzduite la Muzeul Național de Istorie a României, procurate de la standul din muzeu, copii după ziare românești referitoare la mari evenimente (disponibile pe internet) – intrarea în Primul Război Mondial, și două statuete – copie 3D, după cele descoperite la Hamangia.⁸

După ce fiecare grup a prezentat în fața clasei izvoarele primite, a urmat clasificarea acestora în tipuri de izvoare, cu exemple, iar fișa de lucru a ajutat și la identificarea modalităților de conservare a acestora, și a modului în care trebuie să ne comportăm în preajma lor sau când le manevrăm. Lecția s-a încheiat cu improvizarea, pe catedră, a unei „expoziții”, în care fiecare copil a putut cerceta obiectele repartizate celorlalte grupuri, un interes deosebit stârnind originalele, cu vechime de peste 100 de ani.

---

⁷ Despre învățarea prin cooperare, vezi Crenguța Lăcrămioara Oprea, *Strategii didactice interactive*, București, Editura Didactică și Pedagogică, 2006, pp. 137-140.

⁸ Despre învățarea prin descoperire și analiza documentelor istorice ca metodă de învățare, vezi Ioan Cergăhit, *Metode de învățământ*, ed. IV, Iași, Editura Polirom, 2006, pp. 210-214, capitolul: Învățarea prin cercetarea documentelor și vestigiilor istorice.

Următoarea lecție, desfășurată în cea de-a treia oră alocată, și-a propus să abordeze noțiunile de cronologie, a provocare dificilă chiar și pentru clasele mai mari. Dincolo de succesiunea epocilor istorice, despre care am discutat, copiii dețin, de la lecțiile de matematică, noțiuni generale despre unitățile mari de măsurare a timpului: mileniu, secol, deceniu, alături de noțiuni de bază despre cifrele romane (introduse la clasa a III-a în noua programă⁹). Timpul istoric vine, la acest moment, cu o provocare greu de rezolvat, în condițiile dezvoltării insuficiente a operațiilor gândirii. Tocmai de aceea consider că primele lecții de istorie sunt esențiale în îndrăgirea disciplinei pe viitor, și, nu mai puțin importantă, înțelegerea acesteia, ținând cont de faptul că un copil tinde să respingă și să nu-i „placă” ceea ce nu înțelege. Odată etichetată în acest mod disciplina istorie, este foarte greu să fie reevaluată în viitor. Orientarea în timpul istoric, și mai apoi deprinderea de a utiliza datele istorice conduce spre explicația istorică, una din condițiile esențiale ale studierii istoriei. De asemenea, tot în acest scop poate fi speculată dorința copilului de autoperfecționare și de îmbogățire a cunoștințelor¹⁰.

Timpul este perceput cu dificultate de școlarul mic. Perceperea timpului subiectiv, prin raportare la cel cronometrabil, conduce la o organizare proprie a schemei timpului, pe care este capabil să plaseze evenimente, în funcție de anumite repere. Acestea sunt elementele de care se ancorează mai apoi timpul istoric, a cărui înțelegere se referă la situații nelegate în niciun fel, direct, de evenimentele cunoscute¹¹.

Un exercițiu util în anticiparea axelor cronologice, pe care profesorul de învățământ primar îl poate face începând cu clasa pregătitoare, este alcătuirea unui „jurnal” al clasei, pe foi separate, scriind ca antet anul, luna, ziua. Excursii, petreceri, aniversări, până la momentul începutului de clasa a IV-a se vor fi strâns destule, astfel încât să poată fi folosite ca material didactic. Amestecarea, apoi ordonarea cronologică a acestora, și afișarea la tablă va avea ca rezultat o „cronologie a istoriei clasei”, documentată cu mărturi și fotografii.¹²

---

⁹ Trebuie să apreciez însă progresul făcut în ceea ce privește studierea sistemului de numerație romană. Încă de la clasa a III-a copiii învață trei cifre romane – I, V, X – și numerele scrise cu ajutorul acestora, și, chiar dacă cunoștințele sunt completate în clasa a IV-a, cel puțin nu mai este nevoie, la istorie, de explicațiile din această categorie. Putem scrie secolele, și știm să le citim la momentul în care le folosim în primele lecții. Vezi *Programa școlară pentru disciplina MATEMATICĂ, CLASELE a III-a - a IV-a*, Anexa nr. 2 la ordinul Ministrului Educației Naționale nr. 5003/02.12.2014 MINISTERUL EDUCAȚIEI NAȚIONALE, București, 2014.

¹⁰ Bogdan Teodorescu, *Rolul cronologiei în lecția de istorie*, în „Studii și articole de istorie”, XXXIX-XL, 1980, p. 144.

¹¹ Ursula Șchiopu, Emil Verza, *op.cit.*, p. 176.

¹² Programa de matematică pentru clasele a III-a și a IV-a prevede ca activități pentru formarea competenței generale de a *utiliza etaloane convenționale pentru măsurări și estimări*, la clasa a III-a înregistrarea activităților desfășurate în școală într-un interval de timp stabilit (de exemplu, într-o săptămână) și ordonarea unor date în funcție de succesiunea derulării lor în timp (de exemplu, activități într-o zi/ săptămână). La clasa a IV-a, dar din păcate după momentul în care aceste deprinderi sunt necesare în ora de istorie, se prevede ordonarea unor evenimente istorice sau personale în funcție de succesiunea derulării lor în timp și completarea unei axe a timpului.

Abordarea lecțiilor la acest nivel de vârstă este de preferat să nu fie făcută clasic, dictându-le copiilor în caiete definiții pe care le găsesc în materialele tipărite (manuale și caiete auxiliare), ci trebuie încercată mai degrabă o discuție, despre timp și trecut, conducând expunerea către scopul final.

Imaginându-ne dialogul, putem începe cu „de ce măsurăm timpul?” Am primit, de la un copil, răspunsul „pentru că așa suntem noi, oamenii, organizați”. I-am provocat apoi pe o temă pe care o cunosc, cu siguranță: „De ce Robinson, singur pe insulă, voia să numere zilele?” Nu știa în ce zi se află, și a început să numere zilele de la prima petrecută acolo. Și-a făcut propriul calendar, după modelul cunoscut, măsura timpul, marca zilele în funcție de răsăritul soarelui și le încrusta pe răboj. Generalizând, fiecare popor a început să numere anii de la un moment de referință din trecutul lor. Evreii numără anii de la Creație, grecii – de la prima olimpiadă, romanii de când au construit cetatea Roma, centrul civilizației lor, creștinii, de la nașterea lui Iisus, musulmanii, de la Hegiră. Concluzia: calendarele sunt o convenție a fiecărei mari civilizații, mai mult sau mai puțin exactă. Ca argument: din 4 în 4 ani avem an bisect, tocmai pentru că erorile constatate de-a lungul timpului în măsurarea acestuia au fost corectate.

Noi numărăm în prezent anii de la nașterea lui Hristos, plasată, tot convențional, între anul 1 î.H. și anul 1 d.H. Așadar nu avem „anul zero”, ci doar momentul nașterii, în secunda dintre ora 23:59 din data de 31 decembrie anul 1 î.H și ora 00:00 din 1 ianuarie anul 1 d.H. Pentru a le explica copiilor am folosit paralela cu sosirea Anului Nou, miezul nopții, momentul în care desfacem șampania, și expresiile de nedumerire de pe fețele lor au dispărut încet.

Înțelegerea axei timpului presupune o accesare a cunoștințelor de matematică. Dacă începând de la nașterea lui Hristos, curgerea anilor, crescător, poate fi comparată cu axa numerelor naturale, pe care copiii o cunosc deja, anii de dinainte pot fi asociați cu axa numerelor întregi, care, din păcate, se studiază la gimnaziu. O problemă apare când copiii consideră că, numărând invers, și timpul se scurge „invers”. De fapt timpul se scurge într-un singur sens, doar noi numărăm anii altfel. Și atunci, cu ce asociem, pentru ca înțelegerea să aibă loc? Am ales termometrul. Cum stabilim iarna ce temperatură este afară? Ce înseamnă acel „minus”? -10 înseamnă mai frig sau mai cald decât -5? 0°C este convenția noastră după care calculăm temperatura, folosind punctul de îngheț al apei. Este dificil să explici axa timpului fără să te poți lega de axa numerelor, fără să le poți explica copiilor „de ce este așa”, pentru că la acest *de ce* ar trebui să răspundă cei care fac programele școlare și corelează conținuturile între discipline.

Următoarea etapă dificilă este aflarea secolului în care este plasat un an. La această vârstă, sarcina poate fi rezolvată folosind o axă a timpului, pe care sunt plasate toate intervalele secolelor. Am realizat acest instrument, marcând primul și ultimul an al fiecărui secol, numărul acestuia, cu cifre romane, stabilirea secolului urmând a se face prin exerciții de comparare a numerelor și aflare a intervalului în care se plasează. Din nou exercițiile de matematică, de tipul „mai mic – mai mare”, executate cu rapiditate, duc la rezolvarea sarcinii de lucru. Apelând la activități

integrate, axa a fost realizată prin decupare și lipire la ora de abilități practice, anterioară orei de istorie. Modelul poate fi personalizat de fiecare profesor, astfel încât să permită, pe tot parcursul anului școlar, marcarea pe axă a momentelor reprezentative, rezultând, la final, o listă cronologică.

Cum procedăm însă atunci când nu avem la îndemână acest instrument de lucru, pentru a calcula secolul? Explicațiile ocupă câteva minute, însă copiii de nivelul clasei a IV-a sunt prea mici pentru a putea gândi atât de abstract și au nevoie de exerciții, care, din păcate, înseamnă alocare de timp. De aceea am consacrat integral acestei teme o lecție, căci consider important să pornim, cel puțin în studiul istoriei, cu dreptul. Să folosim instrumente corect realizate, și logice, accesibile copiilor.

Sarcina profesorului de învățământ primar, aceea de a aborda pe parcursul celor cinci ani pe care îi petrece cu copiii, cunoștințele într-un mod integrat, mai are însă și un alt aspect, acela de a anticipa corect cunoștințele pe care trebuie să le dețină, la un moment dat, un copil, pentru a putea integra noțiuni noi în propriul lui sistem. Referitor la analogia de mai sus, cu termometru, trebuie menționat că tema nu este în programă la capitolul unități de măsură. Însă o lecție de științe poate aborda subiectul, căci poate fi o aplicație la cunoașterea mediului înconjurător. În același mod, anticipând această cerință de cronologie a disciplinei istorie, în clasa a III-a poate insista, în orele de matematică, asupra a două probleme. Prima, la înmulțirea și împărțirea numerelor cu 10 și 100, apoi împărțirea cu rest, și cea de-a doua, la scrierea și citirea numerelor cu 4 cifre și descompunerea acestora.¹³

Folosind prima metodă, se poate afla secolul în care s-a petrecut un anumit eveniment împărțind anul la 100. Dacă împărțirea are rest 0, atunci secolul este chiar câtul împărțirii. Dacă restul împărțirii este diferit de 0, atunci secolul este câtul împărțirii la care se adaugă o unitate. Să luăm, spre exemplu, anul 1600. $1600 : 10 = 16$, așadar secolul anului 1600 este XVI. Alt exemplu – anul 1601. $1601 : 100 = 16$ rest 1. Secolul se află adunând la cât (16) o unitate, obținând secolul XVII. Explicația dată copiilor este următoarea: reușim să formăm 16 întregi de 100 de ani (echivalentul secolului), însă ne „rămâne” un an, care se scurge din următorul secol. Așadar, ne aflăm în secolul XVII. Am ales exemplul primului an al secolului următor chiar dacă se poate confunda restul 1 cu unitatea care se adaugă, pentru a lămuri, de la început, o veche confuzie existentă în rândul elevilor, dar nu numai, privitor la primul an al unui secol (respectiv ultimul, dacă ne referim la cei de dinainte de Hristos). Orice alt exemplu ulterior va înlătura confuzia.

A doua modalitate presupune apelul la cunoștințele, dobândite încă din primele clase primare, privitoare la scrierea numerelor. Să luăm, spre exemplu, anul 1987. Numărul de 4 cifre 1987 se scrie astfel: cifra 7 reprezintă ordinul unităților, dar numărul nostru are 1987 unități. Cifra 8 reprezintă zecile, dar numărul nostru are 198 de zeci. Cifra 9 reprezintă sutele, iar numărul are 19 sute.

---

¹³ Ioan Neacșu, (coord.), *Metodica predării matematicii la clasele I-IV. Manual pentru liceele pedagogice, XI-XII*, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1988, pp. 62-65.

Mai departe nu ne interesează decât dacă am dori să aflăm și mileniul, că 1 reprezintă miile, și avem o singură mie în acest număr. Putem descompune numărul, scriind $1987 = 19 \times 100 + 87$. Așadar, grupurile de 100 de ani reprezintă secolele deja trecute, iar 87 – anii scurși din secolul următor. În concluzie – ne aflăm în secolul XX.

Ambele variante au aproape aceeași modalitate finală de rezolvare a sarcinii, însă fac apel la cunoștințe diferite. Dat fiind faptul că pe cea de-a doua, chiar dacă nu pentru numere de ordinul miilor, au exersat-o începând cu clasa I, este posibil să le fie mult mai la îndemână copiilor la această vârstă. A doua, mai rapidă, poate fi folosită la clase mai mari. Prin extensie, în același mod se poate afla și deceniul, pentru anii de după Hristos, folosind doar ordinul zecilor și unităților din numărul corespunzător.

Fixarea noțiunilor de cronologie s-a realizat printr-un joc didactic¹⁴, a cărui sarcină a fost identificarea secolului în care s-a petrecut un anumit eveniment. Materialul didactic folosit include o axă a timpului, confecționată din hârtie, cca 0,1x6m, fixată pe perete, și cartonașe cu elemente de cronologie (35 bucăți, cel puțin unul pentru fiecare copil). Cartonașele includ anul, numele evenimentului, o imagine relevantă pentru acesta (acolo unde a fost posibil) și sursa imaginii, pentru a-i obișnui pe copii să citeze, corect, materialele utilizate în proiectele de la școală.

Pentru desfășurarea activității, copiii sunt împărțiți în grupuri de câte patru, folosind regula proximității, după așezarea în bănci. Fiecare copil primește un cartonaș, de pe care trebuie să folosească numai anul evenimentului menționat, ca sarcină individuală de lucru, să-i identifice secolul, apoi să se consulte cu colegii de grup pentru verificarea rezultatelor, implicându-se la rândul său în verificarea colegilor. Celelalte elemente incluse au ca scop provocarea curiozității specifice vârstei, de a afla informații în plus. După ce toate cele patru rezultate au fost validate în grup, cartonașele se lipesc pe axa de hârtie, în dreptul secolului corect, folosind bandă sau gumă adezivă. Grupele care au terminat au ca sarcină verificarea celorlalte cartonașe lipite pe axă, și, împreună cu profesorul și ceilalți copii, să semnaleze și să îndrepte eventualele erori apărute.

Sarcina de lucru a făcut plăcere copiilor, au reușit aproape în totalitate să rezolve corect, cele două excepții nefiind însă asumate ca greșeală a grupului, ceea ce a arătat că există încă deficiențe la nivelul colaborării și întrajutorării între copii.

lecțiile susținute au demonstrat un interes deosebit al copiilor pentru acest mod de abordare a conținuturilor. Interesul lor pentru disciplină a crescut, în condițiile în care încurajările celor din jur (prietenii, părinții) s-au situat la un nivel foarte jos (1.9/5, unde 1=deloc, 2=foarte puțin), ei au abordat totuși prima oră cu un nivel de curiozitate normală vârstei. La finalul lecțiilor, impresiile au fost pozitive (4.2/5, unde 4=mi-a plăcut mult și 5=mi-a plăcut foarte mult) în rândul celor 20 de

---

¹⁴ Despre jocurile didactice și avantajele pedagogice ale jocului, vezi Ioan Cerghit, *op. cit.*, pp. 262-265.

elevi din clasă¹⁵, iar din discuțiile cu aceștia, am reținut interesul pentru învățarea prin joc, dat fiind faptul că mai mulți copii au întrebat „ce ne jucăm data viitoare?”

Înainte de începutul anului școlar, activitățile proiectate au fost publicate pe blogul personal, unde articolele au putut fi accesate de profesorii pentru învățământul primar interesați (peste 1100 cititori au deschis conținutul). Feedbackul primit, după ce jocul didactic a fost folosit la clasă, este extrem de încurajator. Am solicitat și completarea unui chestionar, referitor la experiența avută la clasă. Au acceptat să răspundă 9 profesori, cu experiență la catedră pornind de la nivelul de debutant, până la peste 20 de ani. Alegerea de a folosi jocul propus în cadrul lecției a fost motivată (întrebare deschisă) cu atributul „interesant” de toți respondenții, la care s-a adăugat *atractiv* (2x), *accesibil* (2x), precum și *clar*, *jucăuș*, *util*.¹⁶ Pregătirea materialului (confecționarea benzii, a cartonașelor) a fost considerată relativ ușoară (3,66/5), iar timpul alocat, de o oră, considerat suficient de 6 respondenți, în timp ce 3 ar fi alocat două ore. Toți respondenții sunt de acord că metoda folosită influențează major motivația elevilor în învățare, interesul lor pentru disciplina istorie și implicarea în rezolvarea sarcinilor de învățare. La finalul lecțiilor, concluziile profesorilor menționați au susținut folosirea jocului ca metodă de învățare, sporind atractivitatea conținuturilor și, implicit, gradul de înțelegere al acestora de către copii.

Pentru a completa experiența de predare-învățare pe care am descris-o mai sus, am efectuat, ca student, în cadrul stagiului de practică pedagogică, două ore de observare la clasa a IV-a, pe aceleași lecții. Profesorul a optat pentru două lecții dedicate noțiunilor introductive. Lecțiile, desfășurate cu mijloace considerate moderne (apelul la video-proiector este bine-primit de elevi), au rămas totuși tributare conținutului clasic, în care activitatea elevilor a fost în principal individuală, pe caiet, fie că luau notițe sau rezolvau sarcinile atribuite. Entuziasmul general constatat (și comparat cu cel al elevilor prezenți anterior) a fost mult inferior.

În condițiile în care disciplina istorie nu mai este obligatorie la examenele de bilanț, iar interesul pentru aceasta scade, consider că primul pas în studierea acestei discipline, în clasa a IV-a, capătă o importanță majoră. Modul în care sunt abordate conținuturile, adaptarea metodelor la nivelul și potențialul clasei, folosirea în desfășurarea lecției a materialelor concrete, a activităților interactive și de grup, contribuie în mod esențial la creșterea motivației în învățare a elevilor la această disciplină.

---

¹⁵ Lecțiile s-au desfășurat fără a putea avea la clasă manualul, ca instrument de lucru; în septembrie 2016 manualele de istorie pentru clasa a IV-a nu erau încă publicate de Ministerul Educației nici măcar în forma digitală, și nici nu s-au folosit alte caiete auxiliare. Fișele de lucru, și materialele digitale utilizate la clasă pot fi accesate la această adresă <http://bit.ly/2j7xD1Z>.

¹⁶ Unul din răspunsuri a fost mai detaliat: „Mi s-a părut interesant, accesibil copiilor. O simplă încadrare a anilor în secole nu i-ar fi atras, ar fi părut o oră de matematică. Încadrarea evenimentelor în secolele respective, pe bandă, a fost o motivație în plus pentru ei”.

Proiect de lecție

Obiectul	Istorie
Subiectul	Noțiuni introductive. Spațiu istoric, surse istorice.
Tipul lecției	mixtă
Scopul	Familiarizarea elevilor cu noțiunile de hartă istorică, izvoare istorice.
Obiective	Pe parcursul și la sfârșitul activității, toți elevii vor putea:
– cognitive:	1. Să identifice corect tipul de izvor istoric indicat, pe baza materialului didactic folosit la clasă.
– afective:	2. Să dovedească implicare în activitatea de grup prin atitudine deschisă în comunicarea rezultatelor obținute.
Strategie didactică	<i>Metode și procedee didactice:</i> Explicația, conversația euristică, brainstorming, învățare prin cercetare și descoperire, turul galeriei. <i>Mijloace și materiale:</i> Hartă, fișe de lucru, izvoare istorice în original (documente, fotografii) sau copie (statuete, imagini), suport vizual digital, creioane colorate. <i>Forma de organizare:</i> Frontală, în grup.
Bibliografie	Resurse online pentru imaginile folosite, <i>Atlas școlar de istorie universală</i> , București, Editura Corint, 2015

Desfășurarea activității:

O.O.	Momentele lecției	Temp alocat	Conținutul lecției	Strategia didactică	Evaluare
	Moment organizatoric	1'	Elevii sunt invitați să își pregătească materialele pentru lecție.	Instructaj verbal	
	Verificarea cantitativă/calitativă a temei. Reactualizarea cunoștințelor	3'	Se verifică oral, prin sondaj, ce-și amintesc din lecția introductivă anterioară despre știința Istorie și domeniul acesteia de cercetare.	Conversația de verificare/ reactualizare	Orală
	Captarea atenției	3'	Este proiectată harta politică a Europei actuale, copii sunt provocați să recunoască în imagine noțiunile familiare. Sunt conduși către spațiul românesc, învecinat cu Marea Neagră și străbătut de Dunăre.	Conversația euristică	Inițială. Frontală
	Anunțarea subiectului lecției noi și a obiectivelor pe înțelesul elevilor	1'	Este anunțat titlul noii lecții, „Spațiul istoric și sursele istorice”. Astăzi ne propunem să clasificăm sursele în funcție de informațiile pe care le putem afla folosindu-le.	Explicația	
O1	Dirijarea învățării	18'	<p>1. Se folosește harta istorică a Daciei în vremea lui Burebista pentru a identifica elementele geografice comune cu spațiul actual al României, pe baza cunoștințelor de cultură generală. Se definește astfel spațiul istoric ce va fi studiat pe parcursul anului, începând cu „Dacii, strămoșii noștri”.</p> <p>2. Se explică termenul de „izvor”, tot pe baza cunoștințelor de cultură generală, pentru a intui sinonimul de „sursă” și a explica noțiunea de izvor istoric. Izvoarele istorice sunt rezultate ale acțiunii omului, în toate epocile istorice, și pot fi clasificate în izvoare scrise și izvoare nescrise.</p> <p>3. Se analizează imaginile proiectate pe ecran ce conțin izvoare istorice nescrise din epoca străveche, intuind materialele din care sunt realizate și modalitatea de folosire. Se compară imaginea sanctuarului de la Sarmizegetusa cu planul de reconstrucție, și modul în care istoricii interpretează ruinele. Ultimul izvor prezentat este un documentar video din Primul Război Mondial, un tip de izvor caracteristic Epocii Moderne.</p> <p>5. Se clasifică împreună cu copiii izvoarele scrise și nescrise, și se identifică categoriile din care acestea pot face parte, unde pot fi descoperite și cum se păstrează mai apoi – muzeu, arhivă, la locul descoperirii etc.</p>	<p><i>Activitate frontală.</i> <i>Suport digital pps.</i></p> <p>Explicația</p> <p>Conversația euristică</p> <p>Brainstorming.</p>	Orală, continuă
O1					

O.O.	Momentele lecției	Timp alocat	Conținutul lecției	Strategia didactică	Evaluare
02 01	Fixarea cunoștințelor/ priceperilor/ deprinderilor	15'	Copiii sunt organizați în patru grupuri de câte 4-5. Fiecare grup primește un set de izvoare istorice, originale sau copii; timp de cinci minute le studiază, și caută informații oferite de fiecare dintre acestea. La final, liderul delegat al grupului prezintă clasei concluziile de cercetare ale grupului său, organizând obiectele pentru a fi vizualizate de colegi, la finalul prezentărilor.	<i>Activitate de grup.</i> <i>Izvoare istorice (original sau copie)</i> Învățare prin cercetare și descoperire Turul galeriei	Orală
01	Obținerea performanței	5'	Fiecare membru al grupului clasifică izvorul studiat ca fiind scris/nescris.		
	Tema pentru acasă	3'	Tema pentru acasă constă în completarea unei fișe de lucru (anexa 1) pe care marchează, folosind coduri de culori, izvoarele scrise și nescrise, și locul în care acestea se păstrează. Tema se rezolvă pe fișa primită, care se lipește în caiet.	Fișe de lucru, creioane colorate.	
	Aprecieri generale și individuale	1'	Aprecieri pozitive la adresa copiilor care s-au remarcat în timpul activității.		

Proiect de lecție

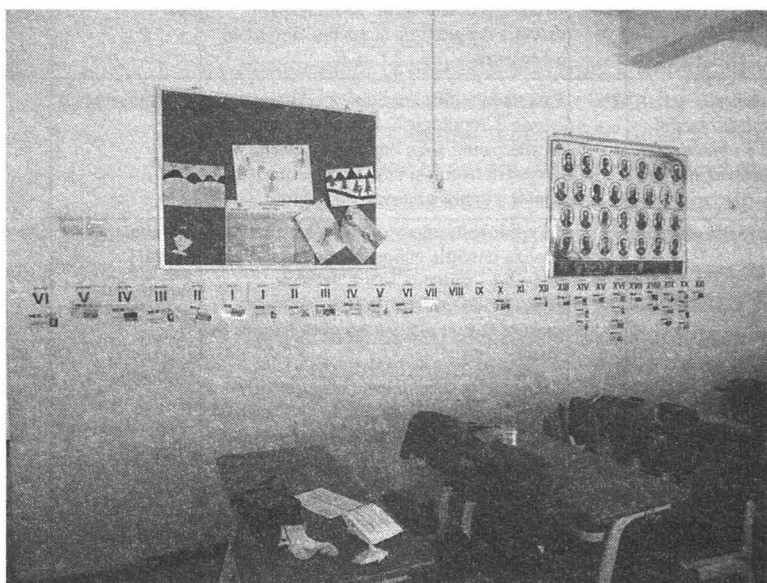
Obiectul	Istorie
Subiectul	Noțiuni introductive. Timpul în istorie. Cronologie.
Tipul lecției	mixtă
Scopul	Familiarizarea elevilor cu noțiunile de timp istoric, cronologie.
Obiective:	Pe parcursul și la sfârșitul activității, toți elevii vor putea:
Cognitive	<ol style="list-style-type: none"> 1. Să plaseze corect pe axa timpului un eveniment istoric, folosind materialele didactice disponibile. 2. Să ordoneze corect din punct de vedere cronologic două evenimente, folosind cunoștințele de matematică și materialele didactice avute la dispoziție.
Afective	<ol style="list-style-type: none"> 3. Să dovedească implicare în activitatea de grup prin atitudine deschisă în comunicarea rezultatelor obținute. 4. Să manifeste atitudine tolerantă față de alte civilizații și religii în discuțiile desfășurate în cadrul lecției.
Strategie didactică	<p>Metode și procedee didactice: Explicația; conversația euristică, de reactualizare, de verificare; joc didactic; turul galeriei; instructajul verbal.</p> <p>Mijloace și materiale: Materiale joc didactic, suport vizual digital.</p> <p>Forma de organizare: Frontală, în grup.</p>
Bibliografie	<p>Resurse online pentru imaginile folosite.</p> <p><i>Atlas școlar de istorie universală</i>, București, Editura Corint, 2015</p> <p>Daniel Defoe, <i>Robinson Crusoe</i>, București, Edinter, 1992</p> <p>Bogdan Teodorescu, <i>Rolul cronologiei în lecția de istorie</i>, în „Studii și Articole de Istorie”, XXXIX-XL, București, 1980, p. 141-153.</p>

Desfășurarea activității:

O.O.	Momentele lecției	Temp alocat	Conținutul lecției	Strategia didactică	Evaluare
	Moment organizatoric	1'	Elevii sunt invitați să își pregătească materialele pentru lecție.	Instructaj verbal	
	Verificarea cantitativă/ calitativă a temei. Reactualizarea cunoștințelor	5'	Se verifică oral, prin sondaj, ce-și amintesc din lecția anterioară și se verifică tema, fiecare copil redând oral una din cerințele temei.	Conversația de verificare/ reactualizare <i>Suport digital pps.</i>	Orală
	Captarea atenției	3'	Este proiectată o imagine cu Robinson Crusoe, și „calendarul” său, începem discuția despre timp și nevoia omului de a-l măsura.	<i>Suport digital pps.</i>	
	Anunțarea subiectului lecției noi și a obiectivelor pe înțelesul elevilor	1'	Este anunțat titlul noii lecții, „Timp istoric. Cronologie”. Astăzi ne propunem să aflăm cum și-au organizat oamenii timpul în trecut, și cine a fost Cronos, pentru a explica numele noii științe.		
O1 O4 O2	Dirijarea învățării	15'	<p>1. Se folosește suportul pps pentru a analiza unitățile cunoscute de măsurare a timpului – mileniu, secol, deceniu, noțiunile de trecut – prezent – viitor, precum și succesiunea epocilor istorice în trecut.</p> <p>2. Discutăm sistemele de măsurare a timpului în funcție de marile civilizații, și stabilim curgerea timpului într-un singur sens pe axă.</p> <p>3. Analizăm sistemul convențional de măsurare a timpului folosit de creștini, începând de la nașterea lui Hristos, și numărarea inversă a anilor în epoca de dinainte, prin analogie cu termometrul și gradele negative.</p> <p>4. Corelarea conținuturilor de cronologie cu elementele de matematică. Cum aflăm secolul în care este plasat un an, folosind împărțirea cu rest. Element ajutător: axa timpului, realizată pe hârtie (vezi anexa 2).</p>	<p><i>Activitate frontală.</i> <i>Suport digital pps.</i></p> <p>Explicația</p> <p>Conversația euristică</p>	Orală, continuă
O3	Fixarea cunoștințelor/ priceperilor/ deprinderilor	10'	Copiii sunt organizați în patru grupuri de 4, câte două bănci vecine. Fiecare copil primește un cartonaș pe care este scris un an. Folosind axa timpului și cunoștințele de matematică, trebuie să afle secolul în care este plasat anul. Verifică apoi în grup rezultatul său și al colegilor, și plasează cartonașul pe axa timpului fixată la tablă. (anexa 1)	<p><i>Activitate de grup.</i> <i>Cartonașe cu ani/evenimente</i></p> <p>Joc didactic</p> <p>Turul galeriei</p>	Orală

O.O.	Momentele lecției	Temp alocat	Conținutul lecției	Strategia didactică	Evaluare
O1 O2	Obținerea performanței	6'	Copiii verifică curgerea crescătoare a „timpului” prin evenimentele menționate pe axă, pentru a sesiza eventuale inadvertențe. Compară câte două evenimente pentru a stabili care s-a petrecut primul.	<i>Activitate de grup.</i>	Orală
	Tema pentru acasă	3'	Stabilirea secolului pentru doi ani la alegere, folosind axa timpului.		
	Aprecieri generale și individuale	1'	Aprecieri pozitive la adresa copiilor care s-au remarcat în timpul activității.		

28 septembrie 2016, clasa a IV-a A – Școala Generală nr. 149 – imagine la finalul lecției

